

Kirjallisuuden suuntauksista metateksuaalisiin keinoihin, historiasta tähän päivään

Käsillä oleva *Avain* tarjoaa laajan kattauksen teoriakehittelyä, nykykirjallisuuden kertomuksentutkimuksellisia analyyseja ja esseen ajeltimisen ja demokratian suhteesta vuosisataisella ja ilmaisumuodot ylittävällä jänteellä – puheenvuoroja, katsauksia ja arvioita unohtamatta. Tervetuloa mukaan!

Numeron neljästä tutkimusartikkelista kaksi ensimmäistä tarkentaa ja kehittää käsitteitä kirjallisuudentutkimuksen tarpeisiin. Niistä ensimmäisessä Saija Isomaa tarkastelee nykytutkimuksen tapoja puhua erilaisista kirjallisuuden suuntauksista tai ”ismeistä”. Näin Isomaa pyrkii vastaamaan suuntauksia koskevan teoriakeskustelun puutteeseen ja täsmentämään käsitteistöä. Hän ehdottaakin suuntausten tarkastelua historiallisen poetiikan kautta, sillä se ottaa huomioon niin tekstuaaliset kuin kontekstuaaliset ulottuvuudet. Päivi Koposen artikkeli käsittelee Marko Niemen digitaalista runoa ”Kaunopuheinen Saniainen” (noin 2016) sen lähilukevalle tulkinnalle asettamien haasteiden näkökulmasta. Koponen pohtii kehittämiensä itselukutaidon käsitteen kautta, millaisia mahdollisia tunteita lukemisen vaikeus voi lukijassa herättää – ja miten nämä tunteet voivat vaikuttaa Niemen runon tulkittamiseen.

Kaksi jälkimmäistä artikkelia yhdistelevät romaanien tarkastelussa kertomuksentutkimusta muihin näkökulmiin. Noora Vaakanaisen artikkeli keskittyy kerronnallisten tasojen horjuntaa osoittaviin ja kommentoiviin metatekstuaalisiin keinoihin Mikko Rimmisen *Maailman luonnollisimmassa asiassa* (2017) ja Laura Laakson *Mrs. Milkywayssa* (2019). Kertomuksentutkimuksen ohella Vaakanainen lähestyy romaaneja multimodaalisen tyyliintutkimuksen kehyksessä ja tutkii, miten kerronnallisten tasojen horjuttaminen niissä merkityksellistyy. Jani Tanskanen artikkeli puolestaan asettaa Pauliina Vanhatalon omaelämäkerrallisen, masennusta käsittelevän teoksen *Keskivaikea vuosi* (2016) vuoropuheluun paitsi kertomusten kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen rooliin keskittyvän tutkimuksen, myös yhteiskunta- ja kulttuuritieteellisen sairauden ja terveyden tutkimuksen kanssa. Tanskanen selvittääkin, miten *Keskivaikea vuosi* kerronnallistaa diagnoosin saamista ja diagnoosin kanssa elämistä.

Esseessään Laura Piippo ja Ville-Pekka Sorsa pohtivat sivustakatsojuutta, erästä nykyaikaisen demokratian keskeisintä sisäistä vääristymää, ajeltijan hahmon kautta. Tarkastelussaan he kuljettavat rinnakkain kahta reilun sadan vuoden ja ilmaisumuodon toisistaan erottamaa teosta: Raekallio Corp. -tanssiryhmän ja Kansallisteatterin tuottamaa vuorovaikutteista *Valvojat*-esitystaide-

teosta (2023) ja L. Onervan novellia ”Pahan omantunnon päivä” (1915). Eroista huolimatta teoksia yhdistää Helsingin rautatieaseman seutu ja Töölönlahden ympäristö ajalehtemisen tapahtumapaikkana.

Numeron puheenvuorossa esittäytyy Markku Lehtimäen johtama *Romaanin tieto: Kirjan ja kirjailijan muuttuvat roolit yhteiskunnassa* -tutkimushanke (Koneen Säätiö 2022–2024), joka selvittää romaanin ja romaanikirjailijan paikkaa tiedon muodostajana tämänhetkisessä kotimaisessa kirjallisessa kulttuurissa. Emeritusprofessori Juhani Niemen Muotokuvia muistista -katsausarja puolestaan etenee toiseksi viimeiseen osaansa. Tällä kertaa vuorossa on uraauurtavaa lyriikan tutkimusta tehnyt Auli Viikari.

Lehden kirja-arvioissa Kristina Malmio arvostelee Kaisa Kortekallion *Mutant Narratives in Ecological Science Fiction. Thinking with Embodied Estrangement* -teoksen (2023) ja Teemu Manninen puolestaan Sakari Katajamäen, Veijo Pulkkisen ja Tommi Dunderlinin toimittaman kokoelman *Genetic Criticism in Motion: New Perspectives on Manuscript Studies* (2023).

Vuoden viimeisessä numerossa juhlistammekin *Avaimen* kaksikymmenvuotista taivalta, joten toivotamme antoisia lukuhetkiä sitä odotellessa.

Hanna-Riikka Roine & Esko Suoranta

